

alerta 2009!

Informe sobre conflictes,
drets humans i
construcció de pau

Oportunitats de Pau

Extret de l'informe
Alerta 2009!

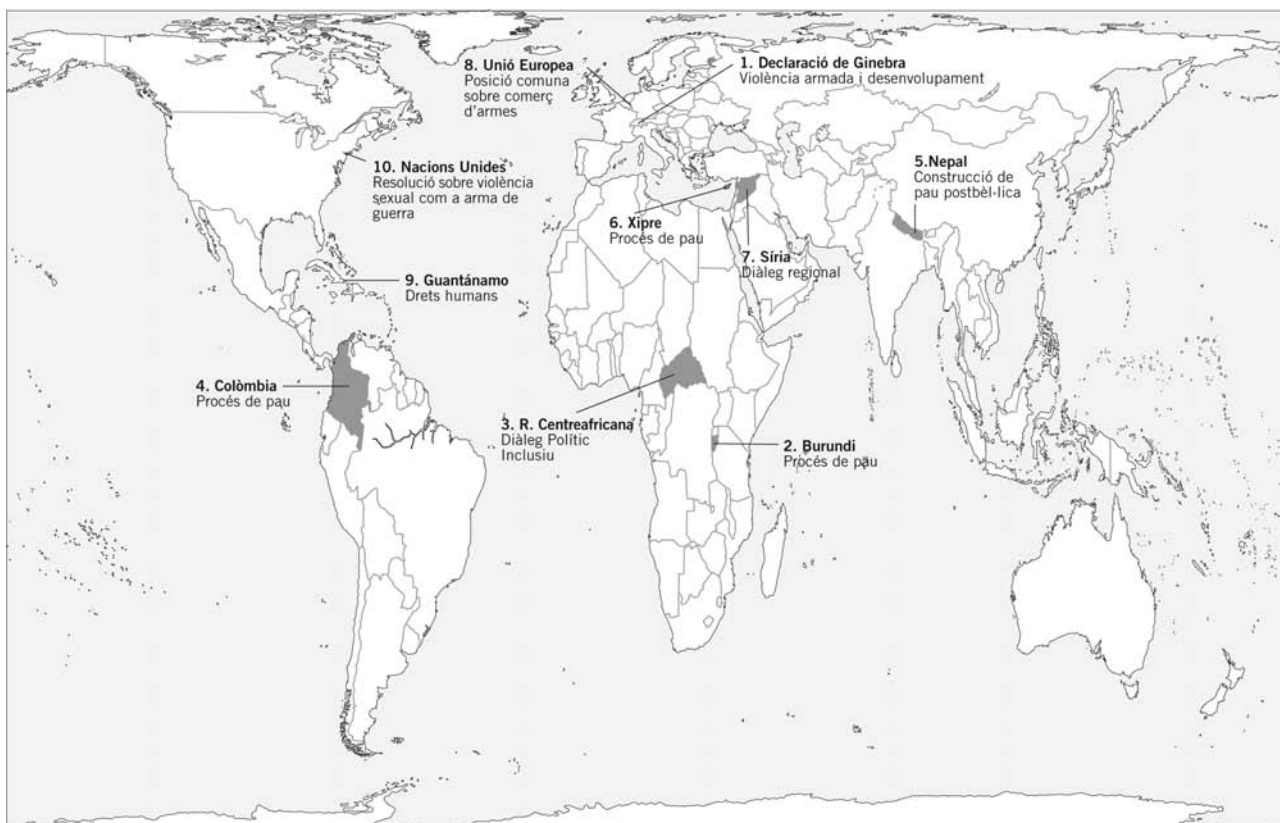
Amb el suport de:

Oportunitats de pau per al 2009

Després de l'anàlisi de l'any 2008 en matèria de construcció de pau, l'Escola de Cultura de Pau de la UAB destaca deu escenaris que constitueixen oportunitats de pau per a l'any 2009. Es tracta de processos de negociació, contextos en fase de rehabilitació postbèl·lica, situacions de tensió sociopolítica, i també temes de l'agenda internacional, sobre els quals en l'actualitat conflueixen factors positius que podrien facilitar un avenç satisfactori durant l'any. Aquestes oportunitats identifiquen un total de deu contextos, que inclouen quatre àmbits temàtics i sis escenaris geogràfics: el compromís internacional amb la reducció de la violència armada a escala mundial; els passos donats a Burundi entre el Govern i l'últim grup armat per a fer avançar de manera definitiva el procés de pau; la porta oberta a la pau a la R. Centreafricana amb el Diàleg Polític Inclusiu; la confluència a Colòmbia d'iniciatives civils per a la pau i de canvis per part dels actors protagonistes del conflicte; les perspectives de consolidació d'un marc democràtic inclusiu i sostenible al Nepal; la represa del procés negociador a Xipre; l'acostament internacional i regional respecte a Síria com a oportunitat per a un diàleg més constructiu amb Damasc; l'impacte positiu de la conversió del Codi de Conducta de la UE sobre comerç d'armes en una Posició Comuna, que el converteix en obligatori; l'anunci del tancament del centre de detenció de Guantánamo com a pas per a revertir la crisi actual de drets humans que pateix el món; i la creació d'un nou mecanisme internacional de defensa dels drets de les dones amb l'aprovació d'una resolució sobre violència sexual com a arma de guerra.

Totes aquestes oportunitats de pau requeriran l'esforç i compromís real de les parts implicades i, si s'escau, del suport d'actors internacionals, perquè les sinergies i factors positius ja presents contribueixin a la construcció de la pau. En qualsevol cas, l'anàlisi de l'Escola de Cultura de Pau vol oferir una visió realista d'aquests escenaris, posant de manifest les dificultats que també existeixen i que podrien suposar obstacles per a la materialització com a oportunitats de pau.

1. La Declaració de Ginebra: la reducció de la violència armada per al 2015

El 12 de setembre del 2008, representants de 85 països es van reunir a Ginebra per a reafirmar el compromís amb la Declaració de Ginebra sobre Violència Armada i Desenvolupament, aprovada el 2006 per prop de quaranta països i signada fins a la data per 94 països. La declaració reconeix que els costos de la violència armada són un dels principals obstacles per a assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, fet que compromet els Estats signants a aconseguir una disminució substancial i quantificable en els graus de violència armada el 2015. Malgrat que un bon nombre d'Estats que alberguen conflictes armats no han signat la Declaració de Ginebra i que no es preveuen mecanismes vinculants per a forçar el seu compliment, existeixen alguns aspectes positius i nous tant en la declaració signada el 2006 com en el document final aprovat després de la conferència de setembre del 2008, organitzada pel govern suís i el PNUD.

En primer lloc, es reconeix el cost humà i social de la violència armada. Coincidint amb la recent celebració de la conferència de revisió, el Secretariat de la Declaració de Ginebra va publicar l'informe *Global Burden of Armed Violence*,¹ que tracta de quantificar, des d'una perspectiva global, l'impacte de la violència armada, prenent en consideració els diferents tipus i les diferents fases de la violència. Entre altres qüestions, l'informe assenyala que cada any els conflictes armats o la conflictivitat causen prop de 740.000 víctimes mortals. Del total de víctimes dels conflictes armats, 52.000 són directes i 200.000 indirectes, principalment per malalties prevenibles. A més, 490.000 persones més moren cada any per causes violentes en contextos que no són fruit de cap conflicte armat. Els països amb una proporció de morts violentes més alta són Colòmbia, El Salvador, Guatemala, Jamaica, Sud-àfrica i Veneçuela. Per regions, Àfrica del Sud, l'Amèrica Central i Amèrica Llatina són les zones més afectades per la violència, i totes superen els 25 homicidis per cada 100.000 habitants. Segons l'Organització Panamericana de la Salut, quan una ràtio de mortalitat supera els 10 homicidis per cada 100.000 habitants la situació és epidèmica i d'enorme gravetat. Quant a l'impacte econòmic de la violència, l'informe assenyala que l'impacte de la guerra pot provocar reduccions del PIB anual superiors al 2%.

En segon lloc, el procés que s'inicia amb l'aprovació de la Declaració de Ginebra és nou perquè vincula la reducció de la violència armada a la dinàmica i metodologia dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Això implica que hi ha objectius quantificables i que es dissenyen instruments i activitats concretes per a la seva consecució. De fet, un grup de 13 països (Suïssa, que exerceix tasques de coordinació, el Brasil, Guatemala, Finlàndia, Indonèsia, Kenya, el

Marroc, Holanda, Noruega, les Filipines, Espanya, Tailàndia i el Regne Unit) va redactar un Marc d'Implementació de la Declaració de Ginebra que té per objectiu millorar els mecanismes de quantificació de l'impacte de la violència armada i incrementar la consciència que se'n té entre governs, organitzacions internacionals i societat civil. Alguns països (Guatemala, Burundi, Jamaica, Kenya i Papua Nova Guinea) van ser seleccionats com a experiències pilot per a concretar i fer visibles les mesures del Marc d'Implementació. D'altra banda, des de l'adopció de la Declaració el 2006, es van organitzar tres conferències regionals sobre el vincle entre violència armada i desenvolupament a Guatemala (abril 2007), Kenya (octubre 2007) i Tailàndia (maig 2008), de les quals van sorgir marcs d'acció concrets per a cadascuna de les regions.

En tercer lloc, la Declaració de Ginebra podria ser una oportunitat perquè s'inclou en l'agenda internacional una qüestió històricament tan sensible per als Estats com és la gestió de la violència armada. Tradicionalment, els Estats no han admès interferències externes en la gestió de qüestions que suposadament atempten contra la seguretat nacional. En aquest sentit, cal destacar que el novembre del 2008, l'Assemblea General de l'ONU va adoptar, a instàncies del Govern suís, la Resolució sobre la "Promoció del desenvolupament per a la prevenció i reducció de la violència". Aquesta resolució insta el secretari general de l'ONU a recollir més informació sobre la interrelació entre violència armada i desenvolupament des de la perspectiva dels Estats i a informar anualment l'Assemblea sobre els progressos en la matèria. A més, els països signants de la Declaració de Ginebra també es comprometen a implementar el Programa d'Acció de les Nacions Unides per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres en tots els seus aspectes.

Com ha succeït amb altres instruments internacionals, es corre el risc que els objectius de la Declaració de Ginebra es vegin obstaculitzats per la falta de voluntat política dels Estats o per la incapacitat per part de les Nacions Unides de fer-los complir. A tall d'exemple, cal assenyalar que nombrosos Estats es troben molt lluny del compliment dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni per al 2015. No obstant això, la Declaració de Ginebra situa la gestió dels conflictes armats en l'agenda internacional, crea mecanismes multilaterals per a la seva supervisió i alhora reconeix que són els Estats, amb polítiques de resolució pacífica de conflictes, protecció dels drets humans i promoció d'un desenvolupament sostenible i una cultura de pau, els responsables últims de l'eradicació de la violència armada.

1. Geneva Declaration, *Global Burden of Armed Violence*, setembre de 2008, a <<http://www.genevadeclaration.org/pdfs/Global-Burden-of-Armed-Violence.pdf>>.

2. L'acord de pau a Burundi

El 4 de desembre es va celebrar una cimera de caps d'Estat de la regió dels Grans Llacs sobre el procés de pau a Burundi, en la qual van arribar a un acord el Govern i l'últim grup armat d'oposició del país, el Partit per l'Alliberament del Poble Hutu-Forces Nacionals d'Alliberament (PALIPEHUTU-FNL), més conegut pel nom del seu braç armat, les FNL. La posada en marxa tant de la Declaració dels caps d'Estat acordada en la cimera com d'aquest nou acord de pau podria suposar l'inici de la fi del procés de transició política iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha el 2000. El 7 de setembre del 2006 les FNL i el Govern van signar l'Acord General de l'Alto el Foc, amenaçat per diverses violacions durant els últims dos anys, amb el consegüent perill d'un reinici de la violència que ha assolat el país des de l'inici del conflicte el 1993. Aquesta situació va romandre fràgil malgrat els esforços dels països de la regió agrupats en la Iniciativa de Pau Regional, els facilitadors de Sud-àfrica i la UA. En aquest escenari, diversos factors converteixen l'acord de pau del 4 de desembre en una oportunitat perquè avanci el procés de pau i s'iniciï la implementació definitiva.

En primer lloc, cal destacar que la cimera va culminar amb una Declaració per part dels països de la regió dels Grans Llacs en la qual s'instava les parts que es comprometessin fermament a complir abans del 31 de desembre els acords assolits el dia 4 d'aquest mes, petició a la qual es va sumar el Consell de Seguretat de l'ONU. Prèviament, el mediador oficial i ministre d'Interior sud-africà, Charles Nqakula, juntament amb els ministres d'Exteriors de Tanzània i Uganda, havia destacat que el mandat de l'equip mediador finalitzaria l'últim dia de l'any, de manera que instava totes dues parts que culminessin el procés, ja que, en cas contrari, corrien el perill de perdre el suport regional en aquesta data. La pressió múltiple va forçar l'acceptació per part de les FNL de la modificació del seu nom eliminant les referències ètniques, i es va acordar suprimir el terme PALIPEHUTU, tal com estableix la Constitució. Les FNL sempre s'havien negat a cedir en aquesta qüestió. Aquest requisit era bàsic per a poder crear un partit polític. La perspectiva de participació en les eleccions que tindran lloc l'any 2010, com a mecanisme de supervivència del grup davant la possibilitat de quedar aïllat, podria haver contribuït al fet que les FNL prenguessin aquesta decisió. Un altre pas va ser la reforma i establiment de la Comissió Electoral Nacional Independent i Permanent per part del Govern, en paral·lel a la necessitat de seguir un procés independent i inclusiu per a proposar els seus membres, de cara a les eleccions.

En segon lloc, el Govern va acceptar l'alliberament dels presos polítics de les FNL i la concessió de 33 càrrecs governamentals a membres de l'organització, les altres dues grans exigències de les FNL. El decret aprovat pel president el 30 de desembre sobre l'alliberament dels presos polítics els concedeix immunitat provisional pels crims comesos exceptuant els crims de guerra,

crims contra la humanitat i genocidi. De moment, l'única discrepància ha sorgit entorn del nombre de presos polítics censats, ja que la representació de les FNL al Mecanisme Conjunt de Verificació i Seguiment de l'Alto el Foc (MCVS) havia censat 442 presos i no 247, tal com havia plantejat el Govern.

Malgrat els avenços, el país fa front a diversos reptes en àmbits fonamentals de la consolidació de la pau, en particular l'aplicació de l'acord d'alto el foc entre les FNL i el Govern, la consolidació de les institucions triades democràticament el 2005, l'enfortiment de la governabilitat al país, el compliment del procés de desarmament, desmobilització i reintegració dels excombatents, i la reforma del sector de la seguretat, que es troben entre les qüestions principals. A més, persisteix un clima de violència atribuït sobretot a la delinqüència comuna, seguida de l'exercida pels cossos de seguretat i la rebel·lió. També van continuar les violacions dels drets humans, i especialment cal destacar els nombrosos actes de violència sexual, i les restriccions a les llibertats civils, amb les detencions de membres de l'oposició política i representants de la societat civil, els mitjans de comunicació i els sindicats. Un exemple d'aquesta situació va ser el decret governamental que restringeix les reunions i manifestacions de partits polítics i associacions, decisió que va ser finalment revocada després de nombroses pressions per part d'organismes locals i de la comunitat internacional.

Davant aquests desafiaments, les iniciatives adoptades per a culminar les negociacions de pau poden donar sortida a les principals demandes i aspiracions del Govern del CNDD-FDD i de les FNL. Fa vuit anys totes dues parts van ser absents de la taula de negociació a Arusha amb el Govern, liderat pel partit tutsi UPRONA. L'any 2003, el grup armat CNDD-FDD va signar un acord de pau i posteriorment va governar després de la victòria en les eleccions del 2005. També va ser responsable de les negociacions amb els antics companys d'armes, les FNL. Ara ha arribat el moment perquè les FNL, l'última insurrecció del país, deixin les armes i es sumin al joc democràtic, cosa que suposa la principal oportunitat dels últims anys per a intentar crear les bases per a la fi de la violència de caràcter etnopolític que afecta Burundi des de la seva independència el 1962.

3. El Diàleg Polític Inclusiu a la R. Centreafricana

Entre el 8 i el 20 de desembre de 2008 es va celebrar a la R. Centreafricana el Diàleg Polític Inclusiu (DPI), fòrum de diàleg en el qual van participar els representants del Govern, poders públics, grups armats, oposició política, sindicats i societat civil. Les converses, centre del debat polític al país durant els dos últims anys, van rebre el suport de la BONUCA i de l'organització suïssa Centre for Humanitarian Dialogue, i tenen l'objectiu de buscar solucions per a posar fi als conflictes que ha patit la R. Centreafricana en els últims anys. L'aplicació de les recomanacions del DPI podria suposar l'inici d'una nova etapa de pau i estabilitat al país.

Les claus per a la celebració del DPI han estat la signatura prèvia al juny de l'Acord de Pau Global per part del Govern, l'APRD i la UFDR. La participació d'aquesta última en el DPI es va fer gràcies als esforços del facilitador oficial, el president gabonès, Omar Bongo, que va dirigir del procés preparatori del DPI, i també del posterior Comitè de Seguiment de l'Acord Global de Pau.

El DPI, que es va ajornar diverses vegades durant l'any (havia d'iniciar-se el 8 de juny, es va posposar per al 23 de juliol i finalment es va celebrar al desembre), també va estar subjecte a l'aprovació de la llei d'amnistia el 13 d'octubre. Prèviament adoptat per la majoria presidencial en l'Assemblea Nacional però rebutjat unànimement per l'oposició política i armada, el projecte de llei no incloïa els crims comesos des del 1960, l'acantonament i lliurament d'armes havia de realitzar-se en dos mesos i estava dissenyat per a protegir als cossos de seguretat que primer van protegir el cop d'estat de l'antic líder rebel François Bozizé, posteriorment convertit en president legítim per les urnes, i a qui després van recolzar per a plantar cara a la insurrecció amb greus violacions dels drets humans al nord del país. El resultat de la llei d'amnistia finalment aprovada estableix un marc d'impunitat per a totes les parts implicades en els actes de violència comesos des del cop d'estat de Bozizé, que li va permetre arribar al poder el 15 de març del 2003. Només els crims de genocidi, de guerra i contra la humanitat en queden exclosos. D'altra banda, els esforços conciliatoris d'Omar Bongo també van contribuir a atreure les parts al DPI.

Les condicions per a la celebració del DPI, elaborades entre el final del 2007 i març del 2008 amb el suport del Centre for Humanitarian Dialogue, suposen el tercer intent de diàleg nacional en 10 anys, després del realitzat el 1998 i després el 2006. Aquest diàleg ha estat considerat un èxit per la comunitat internacional pel simple fet de la seva celebració i per la seva inclusivitat, ja que hi ha participat la pràctica totalitat dels actors políticomilitars i socials del país. A més, el fet que el novembre del 2008 es presentés davant l'Assemblea Nacional el projecte de reforma del sector de la seguretat,² elaborat després de dos anys de coordi-

nació entre les autoritats centreafricanes i la UE, reforça el DPI perquè pot anticipar el futur DDR de la insurrecció, ja que una part dels seus membres pot acabar integrada a l'Exèrcit. Després de la fi del DPI es van iniciar les converses entre el Govern i l'oposició per a la implementació de la trentena de recomanacions, entre les quals destaca la formació d'un Govern de consens, la celebració d'eleccions lliures i transparents l'any 2010, la implementació d'un procés de DDR de la insurrecció, l'establiment d'un comitè de seguiment i supervisió dels acords i d'una comissió de la veritat i la reconciliació.

La comunitat internacional va celebrar la participació de la pràctica totalitat dels actors políticomilitars i socials en el Diàleg Polític Inclusiu centreafricà

Malgrat l'avenç positiu que suposa la celebració del DPI, la R. Centreafricana afronta nombrosos problemes i desafiaments que dificulten la implementació de les recomanacions per a superar la inestabilitat actual. En primer lloc, la voluntat política de les parts per a convergir en un Govern que condueixi a la celebració de les eleccions presidencials el 2010, a més d'iniciar un procés de reconciliació. En segon lloc, malgrat la

signatura dels diferents acords de pau, preval un clima d'inseguretat al nord, a causa de l'existència de bandes de criminals, els *zaraguinas*; al centre-oest, per la presència de l'APRD; i al sud, on la creixent presència del grup armat ugandès LRA, que ha segrestat menors i saquejat algunes localitats, ha augmentat per l'ofensiva de les Forces Armades d'Uganda, de la RD Congo i del Sudan Meridional per a acabar amb el grup, que l'ha forçat a buscar refugi al sud de la R. Centreafricana. Es tem que la presència de l'LRA augmenti el 2009. Per tant, aquestes qüestions posen de manifest la necessària reforma del sector de la seguretat i de l'Estat de dret. En tercer lloc, malgrat l'atenció suscitada pel conflicte armat de la veïna Darfur, el milió de civils afectats a la R. Centreafricana no rep l'atenció de la comunitat internacional, de manera que la situació podria empitjorar si es produeix un augment de la inestabilitat derivada del fracàs en la formació d'un Govern i en el procés de DDR, d'una pujada de la criminalitat o de les operacions de l'LRA.

En conseqüència, segueixen oberts importants desafiaments que el país ha d'afrontar, encara que l'oportunitat del procés de diàleg i negociació que ha confluït en la celebració del DPI no pot quedar en una simple declaració d'intencions amb el beneplàcit de la comunitat internacional.

2. "Projet de Loi de Programmation 2009-2013", Assemblée Nationale Centrafricaine, Bangui, novembre 2008.

4. Obertura per a la pau a Colòmbia

Al llarg dels sis últims anys, el Govern del president Álvaro Uribe ha aplicat la política de “seguretat democràtica”, amb una estratègia militar caracteritzada per la combinació del diàleg amb l'ELN, buscant el seu desarmament i desmobilització, amb la confrontació militar a la guerrilla de les FARC per a destruir la seva capacitat ofensiva i forçar-la a la rendició i desarmament. Tanmateix, els resultats finals disten dels objectius, plantejats com a fórmula per a resoldre el conflicte armat a Colòmbia. L'estratègia, que en un principi va ser recolzada per bona part de la societat, ha perdut força progressivament, al mateix temps que s'ha recuperat l'interès per la solució política i negociada del conflicte armat intern. Això és una porta oberta perquè el 2009 sigui un any en el qual el tema de la solució política tingui més protagonisme i s'assentïn noves bases per a futures negociacions de pau. Els factors que permeten identificar una nova oportunitat de pau a Colòmbia són múltiples i han de ser valorats conjuntament.

Per una banda, malgrat que les Forces Armades de l'Estat han colpejat les guerrilles, principalment les FARC, com mai abans havia ocorregut, els grups armats conserven les seves estructures estratègiques i una capacitat de força i de combat que no es pot ignorar, i que deixa veure que una derrota militar total de les guerrilles no és propera. Aquesta circumstància reforça el desig de la societat civil que el conflicte sigui solucionat per la via negociada. La percepció ha estat consolidada per la profunda crisi de legitimitat de les Forces Armades a causa dels successius escàndols que han implicat l'Exèrcit. En efecte, es va descobrir que els informes de guerra favorables eren en bona part “falsos positius”, prefabricats amb el reclutament i posterior assassinat de civils aliens al conflicte, a qui posteriorment presentaven com a guerrillers morts en combat.

Per altra banda, el manteniment de la guerra contrain-surgent ha implicat una alta assignació a càrrec del pressupost nacional, la qual és suportada gairebé en la seva totalitat per la tributació dels colombians i, de manera addicional, per l'ajuda econòmica dels EUA a través del Plan Colombia. La crisi del sistema financer internacional ha impactat profundament la capacitat dels EUA de continuar els programes d'ajuda a altres països, entre els quals es troba Colòmbia, que ja ha estat notificada anticipadament que el Plan Colombia tindrà retallades importants i que es redefiniran les línies del pla a prioritzar. A més, el Govern nord-americà va anunciar que deixarà de recolzar econòmicament les unitats militars de l'Exèrcit colombià que han resultat involucrades en els escàndols dels “falsos positius” i violacions dels drets humans. Finalment, l'Estat colombià no té recursos suficients per al manteniment d'una guerra oberta i sostinguda de manera indefinida.

Enmig d'un escenari de “no-diàleg” entre les organitzacions insurgents i el Govern, s'ha obert espai al país una iniciativa civil de diàleg epistolar entre un grup d'acadèmics, artistes i dirigents de moviments socials,

amb la comandància de les FARC. Aquest diàleg cada vegada guanya més suport dintre i fora del país, i molt possiblement s'estengui a l'ELN. Com a resultat pràctic del diàleg, les FARC han expressat el seu compromís d'alliberar sis dels segrestats en el seu poder, en senyal de la seva voluntat pel que fa a la solució política del conflicte i per a l'intercanvi humanitari. Aquest diàleg extragovern és una mostra del cansament de la societat davant d'una confrontació militar permanent, i ajuda a crear bases per a una opció futura de sortida política al conflicte.

L'Amèrica Llatina en el seu conjunt ha engegat diverses iniciatives d'integració, entre les quals es troba la Unió de Nacions d'Amèrica del Sud (UNASUR), la qual en els seus postulats fundacionals planteja el treball mancomunat per la pau, el desenvolupament, la defensa de la democràcia i la defensa dels recursos de la regió. La UNASUR, en la seva primera actuació, ha aconseguit encaminar la crisi política de Bolívia, i ha demostrat així la vitalitat d'aquest nou escenari i, sobretot, la seva utilitat, pel que fa a al tractament conjunt i el suport a solucions polítiques als conflictes interns dels països associats. D'altra banda, les guerrilles de l'ELN i les FARC han expressat que un procés de pau a Colòmbia serà viable si disposa del suport de la comunitat internacional llatinoamericana. De manera explícita, l'ELN ha fet una crida a UNASUR perquè s'impliqui en la creació de condicions per a l'obertura d'un procés de pau i doni suport per a acompanyar el procés de diàleg.

De cara a les eleccions presidencials del 2010, cal tenir en compte, per una banda, el tràmit al Parlament d'una Llei de Referèndum que permetria una nova reelecció del president Álvaro Uribe i, per una altra, el desgast de les seves polítiques en la gestió de l'ordre públic. Això podria motivar que els principals partits d'oposició al Govern enfortissin la seva opció de solució política al conflicte. L'any 2009 és un any preelectoral en el qual es realitzen alineaments, aliances i el discurs electoral pren força.

Finalment, l'elecció als EUA del president Barak Obama ha despertat l'interès del món sencer per la seva oferta, entre d'altres, de diàleg per a tractar conflictes i tensions en els quals ha estat involucrat el seu país. En aquest context, és possible pensar que la solució política del conflicte intern colombià pugui ser recolzada des del nou govern dels EUA.

5. La consolidació de la pau al Nepal

L'any 2008, després de la celebració d'eleccions al mes d'abril, es va formar al Nepal la nova Assemblea Constituent, amb la monumental tasca de redactar la Carta Magna que assentarà els pilars del marc legislatiu postbèl·lic nepalès. Les eleccions van tenir com a resultat no solament la conformació de l'Assemblea sinó també la creació d'un nou Govern encapçalat pel partit Comunista del Nepal (Maoista), partit que durant deu anys va suposar un repte per a les Forces Armades i el conjunt de les institucions estatals. Per tant, l'any en el qual es complirà el tercer aniversari de la signatura de l'acord de pau que va posar fi al conflicte armat que des de l'any 1996 va assolir el Nepal, l'oportunitat de consolidar un marc democràtic per a dirimir els conflictes socials sembla guanyar terreny definitivament a la possibilitat que la guerra es reprengui. La gairebé plena integració en les estructures estatals d'aquells que durant una dècada van encapçalar la rebel·lió armada és bona mostra de la profunda transformació experimentada en l'escenari nepalès.

Per tant, durant el 2009 podrien assentar-se els fonaments per a l'inici d'un nou escenari polític i social al país. La Constitució que sorgeixi de l'actual Assemblea Constituent podrà convertir-se en el marc legislatiu del Nepal postbèl·lic i deixar enrere l'exclusió i l'autoritarisme que han caracteritzat la seva història. No obstant això, els desafiaments no són insignificants.

D'entre els reptes de fons, cal destacar-ne quatre de fonamentals. En primer lloc, la consolidació i enfortiment de la democràcia com a sistema polític, de manera que el pluralisme polític sigui garantit i existeixi un veritable reconeixement als drets de ciutadania de tota la població nepalesa. El nou Govern té davant seu la tasca d'aconseguir consensos que permetin garantir la sostenibilitat de la futura Constitució, que vol posar fi a dècades de governs autoritaris i excloents. El respecte als drets humans haurà de ser la guia per a aquest nou marc de convivència, en un país en què amb massa freqüència aquests han estat violats.

En segon lloc, s'han d'adoptar les mesures necessàries encaminades a plantar cara a la violència estructural que diàriament pateix la immensa majoria dels nepalesos i que es troba al rerefons de l'inici del conflicte armat. El nou Govern hauria de fer efectives, amb polítiques concretes, les prioritats programàtiques anunciades durant la campanya electoral: la lluita contra la pobresa en la qual viu una gran part de la població, l'exclusió social —castes inferiors, dones i minories ètniques són alguns dels grups socials als quals tradicionalment s'ha negat el dret de ciutadania—, o les profundes desigualtats socials.

En tercer lloc, el Govern té davant seu el repte d'iniciar el procés de reconfiguració de l'organització territorial de l'Estat, per a donar cabuda a les diferents sensibilitats i aspiracions autonomistes que, fonamentalment a partir de la fi del conflicte armat, han cobrat més força.

Per tant, el principal desafiament en aquesta matèria és donar una solució a la situació de violència i tensió que es viu a la regió del Terai, on nombrosos sectors socials han expressat la seva insatisfacció i la seva voluntat d'obtenir més reconeixement. En paral·lel a les demandes expressades per la societat civil organitzada d'aquesta zona del Nepal, el Govern haurà de bregar amb la fragmentada insurrecció armada que ha optat per la via militar per a expressar els greuges experimentats per la població madhesi que habita el sud del país.

En quart lloc, segueix pendent de resolució el futur dels combatents maoistes que durant deu anys van protagonitzar el conflicte armat. La resolució d'aquesta qüestió no implica únicament oferir una sortida a aquests milers de joves que van integrar l'exèrcit maoista, sinó abordar amb una visió a llarg termini el futur de les Forces Armades nepaleses, les funcions i la grandària de les quals han quedat en dubte una vegada el conflicte armat ha finalitzat.

Des que es va signar la pau l'any 2006 s'han produït alguns avenços significatius que reforcen el camí d'una pau sostenible. La celebració mateixa de les eleccions i la victòria de la fins aleshores oposició armada il·lustren el camí de normalització democràtica que va emprendre el país amb la signatura dels acords de pau i l'opció per la via negociada enfront d'una solució militar al conflicte armat. També cal destacar la inclusió —incipient encara— de determinats grups socials exclosos històricament de les institucions socials i polítiques. És significativa tant la presència de persones d'origen madhesi en el nou Govern sorgit de les urnes l'abril del 2008 com l'elevada representació de dones en l'Assemblea Constituent producte d'aquestes mateixes eleccions.

El Nepal encara una oportunitat per a posar fi a una història d'autoritarisme i exclusió que no ha de desaprovechar. Tot i que és difícil que durant el 2009 es promulgui la nova Constitució, aquest any poden aconseguir-se avenços enormement significatius en la seva redacció. Depèn de la classe política afrontar aquesta nova etapa amb responsabilitat i amplitud de mires per a garantir a la població unes condicions de vida dignes i espais de participació i d'expressió favorables per a la societat civil.

El nou Govern nepalès té la tasca d'aconseguir consensos que garanteixin la sostenibilitat i inclusivitat de la futura Constitució

6. Les negociacions per a la reunificació de Xipre

Després de més de 35 anys de divisió de l'illa des que Turquia va envair el 1974 el terç nord de Xipre com a resposta a un cop militar recolzat per Grècia, i després de més de quatre dècades d'intents de negociacions oficials per les Nacions Unides, una nova oportunitat de pau s'ha obert a Xipre. La represa del procés de pau el 2008, amb un nou marc negociador i un renovat impuls del lideratge local, permeten albirar com a possibilitat real, no exempta de riscos i dificultats, la resolució definitiva del conflicte i l'inici d'un futur comú per a grecoxipriotes i turcoxipriotes. Després del fracàs del Pla Annan el 2004 —rebutjat en el referèndum grecoxipriota i aprovat en el turcoxipriota—, i després dels escassos resultats de les iniciatives del 2006 (l'anomenat Procés Gambari), el 2008 va veure renéixer amb optimisme el procés de pau. Els factors que durant 2008 van perfilar una nova situació a l'illa són diversos i obren una oportunitat històrica per al 2009.

En primer lloc hi ha un canvi de lideratge. L'elecció del líder comunista Demetris Christofias com a nou president grecoxipriota en les eleccions de febrer del 2008, reemplaçant l'artífex del "no" al Pla Annan, Tassos Papandopoulos, ha estat clau. Malgrat que com a soci del Govern durant el referèndum del 2004 va defensar el "no" a la proposta d'Annan, des del seu accés a la presidència Christofias ha fet explícit el seu compromís pràctic i simbòlic amb el relançament del diàleg, recolzant-se en la llarga relació d'amistat personal i enteniment polític que manté amb el líder turcoxipriota, Mehmet Ali Talat. Talat va ser elegit el 2005, després de la dimissió de Rauf Denktash, favorable al "no", i, des d'una posició moderada, ha donat mostres evidents de buscar l'enteniment.

En segon lloc es troba l'encarrilament d'un nou marc negociador. Des de la seva primera trobada el 21 de març de 2008, els dos líders van acordar reprendre el procés de pau: primer amb una fase preparatòria de diversos mesos amb grups mixtos de treball (centrats en temes relatius a un possible acord final) i comitès tècnics conjunts (encarregats de buscar solucions a problemes diaris de la població); i, des del 3 de setembre, també amb negociacions directes substantives, que inclouen trobades setmanals entre els dos líders i una línia telefònica directa. En el seu comunicat conjunt de maig van establir el seu horitzó: un compromís amb una federació bizonal i bicomunal, amb igualtat política, com ha estat definida en diverses resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU, que inclouí un Govern federal amb personalitat internacional única, un Estat grecoxipriota i altre turcoxipriota constituents, amb igualtat d'estatus. Com a suport a aquest nou procés, es van iniciar mesures de construcció de confiança en àrees com ara el patrimoni cultural, la prevenció de crim, el medi ambient i la salut, a més de reobrir un punt de pas al carrer Ledra, al centre històric de Nicòsia, mesura de gran contingut simbòlic.

En tercer lloc, cal tenir en compte l'acompanyament internacional que, malgrat no ser una novetat en el cas

de Xipre, sí revesteix especial importància per a arribar a una possible solució. Les Nacions Unides, conscients que pot tractar-se de l'última oportunitat en el futur immediat d'una sortida negociada per a l'illa, estan molt implicades en el procés, amb el recolzament del Consell de Seguretat. La UE i Turquia també han mostrat el seu suport al procés negociador, des de la seva condició de parts indirectes, la UE com a bloc al qual pertany la República de Xipre, i Turquia com a garant o "germà gran" dels turcoxipriotes. Caldrà veure si la desacceleració en el procés d'integració de Turquia a la UE pot actuar com a revulsiu per a accelerar el compromís de les parts amb una solució per a l'illa que, al seu torn, pugui contribuir a desbloquejar temes espinosos en les relacions UE-Turquia.

En quart lloc, destaca l'aparent recolzament local majoritari. Segons les enquestes, la població de les dues parts mostra disposició a una solució de compromís mediada per les Nacions Unides. Entre les opcions, la d'una federació bizonal es presenta com una via intermèdia que, sense ser la solució òptima per a cap de les parts, suscita acceptació suficient com per a ser recolzada. No obstant això, la desconfiança, després de dècades d'incomunicació i divisió, i l'imaginari mutu de debilitat pròpia i de riscos de ser absorbits per l'altra part constitueixen un obstacle que no ha de ser infravalorat. La solució final que líders locals hauran de negociar serà en última instància presentada en referèndums a ambdues poblacions. D'aquí la importància que durant el 2009 el procés de pau aprofundeixi en qüestions d'apoderament de la societat civil, mesures de construcció de confiança, transparència i comunicació.

Conforme avancin les negociacions, el procés s'endurirà, a causa de les dificultats per a aconseguir acords en temes molt espinosos com ara seguretat, propietat i immigració turca a l'illa. A això s'afegeixen altres riscos, com el d'una prolongació excessiva del procés, donada l'absència de dates límits en el calendari negociador, o el desgast dels propis líders en cas de pressions dels actors més inflexibles. L'ombra de dècades d'intents fallits és massa allargada. No obstant això, es donen la voluntat política, la visió de futur, el marc negociador i el suport extern i intern aparentment suficients per a conformar una oportunitat històrica de solucionar la divisió de Xipre i aconseguir que es consolidi durant el 2009 i pugui materialitzar-se en un futur proper.

7. La incorporació de Síria en el marc de pau regional

L'any 2008 va veure diversos avenços cap a la pau que van tenir Síria com a protagonista i que van comportar un canvi significatiu en l'equació de relacions conflictives a la regió. D'una banda, Síria i Israel van anunciar al maig l'inici de converses de pau amb la mediació de Turquia, després d'haver interromput els contactes l'any 2000 i després de més de sis dècades de disputa, saldada amb tres guerres i amb l'ocupació dels Alts del Golan per part d'Israel. D'altra banda, Síria i el Líban van acordar a l'agost l'establiment de relacions diplomàtiques i l'inici de la delimitació de la frontera comuna per primera vegada des de la independència libanesa el 1943 i després d'anys de tenses i complexes relacions.

Aquest nou marc regional de relacions protagonitzat per Síria és especialment rellevant perquè a) és acompanyat i reforçat (si no condicionat) per un gir de 180 graus en l'aproximació cap a Síria d'actors clau de fora de la regió, especialment els EUA i diversos països europeus, que han iniciat una política d'acostament a Damasc, b) ha tingut lloc en un intens període de condemna, aïllament i sancions al Govern sirí de Bashar al-Assad, des que es va negar a donar suport a la invasió de l'Iraq liderada pels EUA el 2003, i c) s'ha produït en el marc d'un escenari regional altament conflictiu: el polvorí iraquí i la creixent tensió entorn de les presumptes pretensions nuclears de caràcter no civil per part de l'Iran.

La greu ofensiva bèl·lica sobre la Franja de Gaza impulsada per Israel a la fi de desembre ha representat un gir en aquest nou escenari, però només en part. Malgrat que davant la gravetat dels esdeveniments Síria va declarar que suspenia les converses amb Israel després que Turquia es pronunciés en el mateix sentit, la importància estratègica de l'acostament i diàleg amb Síria es va fer més evident que mai. Això es deriva del fet que Damasc acull la seu de Hamàs, grup enfrontat militarment a Israel, des d'on els seus líders a l'exili dirigeixen l'organització. Per això, el potencial rol de mediació i pressió de Síria envers el moviment palestí no va escapar a ningú, i així ho van posar de manifest les trobades de diversos dirigents europeus amb el president sirí durant els moments àlgids de la crisi, que van demanar la seva mediació amb l'organització palestina.

El 2009 es presenta com un any en el qual la nova política d'acostament entre Síria i els seus veïns, i entre Síria i la comunitat internacional en el seu conjunt, no solament és necessària sinó possible. Els factors són múltiples. En primer lloc, el nou marc internacional que pot sorgir després de l'elecció de Barack Obama a la presidència nord-americana, l'actuació exterior de la qual difícilment igualarà la política unilateral, contraproductiva i simplificadora dels EUA a la regió sota el lideratge del fins a ara president George W. Bush. En segon lloc, el canvi de paradigma que implica la constatació que dialogar amb els amics dels enemics pot ser més beneficiós que perjudicial. Des d'aquesta nova òptica, la relació de Síria amb Hamàs, Hezbollah o l'I-

ran es converteix més en una oportunitat que en un perill. En tercer lloc, l'interès i la necessitat per part de Síria de participar en aquesta nova distribució de papers: d'entrada, a causa del seu desig d'obtenir legitimitat internacional després d'anys d'ostracisme i, seguidament, per a plantar cara als propis problemes interns, no solament d'oposició política sinó també de dificultats econòmiques. Des d'un punt de vista intern, l'oportunitat que s'ofereix a Síria suposa un enfortiment del règim d'Al-Assad i una finestra oberta a la inversió econòmica i a les relacions exteriors que pot ser beneficiosa per a un país que ha vist com l'arribada d'un milió i mig de refugiats iraquians, entre altres factors, accentuava la crisi econòmica.

Malgrat que no es pot predir l'evolució de la conflictivitat a la regió, el canvi a una aproximació més integradora, dialogant i oberta cap a Síria, la rellevància de la qual a la regió està fora de qüestió, no pot ser més que un element d'optimisme i una oportunitat que no es pot desaprovechar el 2009, especialment en un context volàtil i complex com és l'Orient Mitjà.

8. L'aplicació de la Posició Comuna de la UE sobre comerç d'armes

Un dels fets més destacats, i alhora positius, en matèria de comerç d'armes durant l'any 2008 va ser la conversió del Codi de Conducta de la UE en una Posició Comuna.³ A partir d'ara, el Codi serà obligatori i, en conseqüència, tots els Estats membres estaran obligats a examinar cada exportació a la llum de la normativa europea. La Posició Comuna adopta gairebé els mateixos criteris que el Codi de Conducta, però afegeix tant la necessitat que el país importador respecti el Dret Internacional Humanitari com la verificació de la destinació final de les armes. En definitiva, encara que la legislació d'alguns països ja contemplava l'obligatorietat d'una aplicació estricta de l'esmentat tractat, a partir d'ara exportar armament a països en situació de conflicte armat, on es violin els drets humans o on existeixi un risc de desviament a tercers països, entre altres aspectes, suposa una flagrant violació de la legislació europea. Aquest pas endavant en matèria jurídica és una excel·lent oportunitat de pau per a un millor control en el comerç d'armes i una inestimable contribució a la prevenció de conflictes. França va ser el país que més es va oposar a aquesta conversió, principalment pels seus acords comercials amb la Xina, país sobre el qual recau un embargament d'armes de la UE des del 1989. No obstant això, va ser durant la seva presidència que es va assolir la conversió d'aquest text en document jurídicament vinculant.

Malgrat tot, no tots els aspectes relacionats amb el nou estatus jurídic del Codi de Conducta de la UE són plenament satisfactoris, i és aquí on radiquen algunes oportunitats de millora per al 2009. En primer lloc, l'aprovació de la legislació no significa que es garanteixi el compliment estricte de la normativa sobre el comerç d'armes en l'àmbit europeu. Els mecanismes de supervisió inclouen l'obligació de notificar a la resta de països de la UE les llicències denegades i el motiu de tal acció. En cas que els Estats membres seguissin escrupolosament els vuit criteris de la Posició Comuna, es contribuiria a la prevenció de conflictes armats i seria un reforç molt positiu dels països europeus en la construcció de pau, convertint-se en un exemple sense precedents a escala regional en matèria de regulació del comerç d'armes. No obstant això, encara persisteix el perill que es mantinguin les inèrcies d'anys anteriors i es segueixi incomplint (fins ara, moltes organitzacions de la societat civil han denunciat un constant incompliment d'aquesta legislació). Un exemple proper és Espanya, país que ja va incorporar en la legislació l'obligatorietat en el compliment d'aquest codi, encara que l'exportació a països en situació de conflicte armat, com Israel o Colòmbia, també va ser objecte d'especial preocupació per les possibles conseqüències.

En segon lloc, tal com ha reclamat un ampli espectre d'organitzacions de la societat civil, ONG i centres d'in-

vestigació, no s'ha aconseguit l'enfortiment en el contingut dels criteris que componen aquest codi, de manera que encara són molts els aspectes que mereixen ser revisats. Aquests criteris segueixen sense tenir el suficient detall i claredat, i no assignen responsabilitats als Estats als quals la legislació internacional es refereix. Entre les principals millores que es podrien portar a terme en els vuit criteris que conformen el codi es troben una major elaboració sobre les obligacions internacionals dels Estats (criteri 1), la inclusió del requisit que l'armament transferit no pugui ser utilitzat en crims violents (criteri 3), un major detall en l'assessorament de la relació entre transferència i la legítima necessitat de defensa (criteri 4) o la introducció d'una major especificitat en l'avaluació sobre l'impacte en el desenvolupament sostenible del país receptor (criteri 7).

A més, hi ha altres aspectes que encara mereixen certa millora, com ara la introducció de controls sobre les reexportacions, noves mesures per a evitar el risc de corrupció o la unificació dels criteris per a l'elaboració dels informes anuals d'exportacions facilitats per cadascun dels Estats membres. Sense aquestes aportacions complementàries no s'aconseguirà dotar de la suficient força aquest instrument jurídicament vinculant.

En definitiva, l'optimisme que derivat de la millora de la principal legislació europea no ha d'entendre's com un pas definitiu per al seu estricte compliment. L'oportunitat radica, en primer lloc, a consolidar aquesta nova legislació i comprovar si els Estats membres la compleixen de manera estricta. Si es dona aquesta condició i s'incorporen progressivament les disposicions tècniques abans esmentades, s'aconseguirà un instrument més efectiu per a la prevenció de la violència armada i el control de la proliferació il·lícita d'armament. Cal remarcar que la responsabilitat que la millora i compliment de la Posició Comuna sigui una realitat recau en els Estats membres, per la seva sobirania nacional pel que fa a la política de comerç d'armes, i en la UE, en tasques de supervisió i reforç de la Posició Comuna. La societat civil, representada per ONG i centres d'investigació, ha de fer el paper crucial de supervisió i pressió perquè les millores esmentades siguin possibles. A més, el text degudament desenvolupat podria suposar un reforç per a l'aprovació d'un futur Tractat Internacional de Comerç d'Armes, que representaria al seu torn una nova oportunitat de pau en els anys vinents.

L'adopció d'un codi de conducta obligatori per la UE és una excel·lent oportunitat de pau per a un millor control en el comerç d'armes

3. Vegeu la resolució de la UE a <http://www.grip.org/bdg/pdf/20081208-Position_commune_15972.pdf>.

9. El tancament de Guantánamo com a punt d'inflexió en la crisi actual de drets humans

L'anunci fet per Barack Obama, una vegada elegit president dels EUA, de la seva intenció de clausurar el centre de detenció de Guantánamo —pel qual han passat més de 800 detinguts en els seus set anys d'existència— pot representar el 2009 un punt d'inflexió en la crisi de valors democràtics i de drets humans que sembla haver dominat el món, especialment les democràcies occidentals, en els últims anys. Independentment de les complicacions jurídiques i logístiques que pugui generar la reubicació dels prop de 250 detinguts que encara romanen retinguts, seria especialment rellevant que, arran d'aquest fet, es poguessin restablir en l'ordre internacional dels drets humans alguns principis innegociables, com són la presumpció d'innocència i la prohibició de la detenció arbitrària i de la tortura per part d'Estats signataris de convencions internacionals que prohibeixen i persegueixen aquestes pràctiques. La paraula terrorisme té el seu origen etimològic en l'anomenat "Terreur", nom amb el qual es van designar dos períodes de la Revolució Francesa que es van caracteritzar per un govern d'excepció basat en l'ús de la força, la il·legalitat i la repressió. En els últims anys, determinats governs han reproduït alguns d'aquests elements arran de la denominada "guerra contra el terrorisme" a escala internacional.

Durant els set anys que han passat des de l'11 de setembre de 2001, s'ha produït una creixent desvalorització de determinats principis democràtics i de drets humans que ha reduït progressivament, però també inexorablement, els avenços que s'havien aconseguit en les últimes cinc dècades a favor de la protecció universal de les llibertats individuals i de l'assumpció que hi ha una sèrie de principis innegociables que els Estats han de respectar com a part de les obligacions que han contret respecte als instruments internacionals de protecció. Va ser efectivament arran dels horrors de la Segona Guerra Mundial que es va fer palpable la necessitat de crear un sistema internacional de protecció dels drets humans que, per sobre dels Estats sobirans, garantís la prevalença d'uns principis universals més enllà de l'arbitrarietat dels governs. Aquesta fase d'internacionalització dels drets humans va donar lloc a l'aprovació de la Declaració Universal de Drets Humans i, més rellevant encara, a la discussió i posterior aprovació d'una llarga sèrie d'instruments vinculants per als Estats part. Es posava així en pràctica l'expressió àmpliament difosa per les Nacions Unides que els drets humans havien d'arribar a totes les persones arreu del món. Aquesta va ser una de les grans fites del segle passat.

No obstant això, de manera imparable i sense descartar la utilització dels mecanismes democràtics vigents, ha guanyant pes en l'àmbit polític un determinat concepte de seguretat en el qual ha prevalgut l'ús "justificat" de la tortura, la falta de respecte als principis internacionals de protecció dels drets humans vinculants, i la repressió indiscriminada a individus o organitzacions sota l'empara de lleis antiterroristes.

Aquest nou marc d'actuació ideològic s'ha traslladat progressivament al terreny legislatiu amb la discussió, en el si de parlaments dels cinc continents, de lleis i esmenes que han limitat, entre altres qüestions, les garanties jurídiques dels sospitosos de terrorisme, han augmentat els terminis de detenció preventiva i incomunicada, i han facilitat, per tant, l'ocurrència de la tortura per part d'agents governamentals sota pretext de garantir la seguretat de l'Estat i de tractar-se de mesures de caràcter excepcional.

La decisió de tancar Guantánamo podria contribuir a invertir la pitjor crisi de drets humans des de la Segona Guerra Mundial

La decisió política de clausurar Guantánamo, però més encara el debat polític i judicial que pugui generar, podria comportar al llarg de l'any 2009 que es torni a introduir en l'agenda la necessitat no solament de preservar uns principis irrenunciables que haurien de guiar la política dels Estats en aquest àmbit, sinó sobretot, de revertir el cos legislatiu erigit aquests últims anys i que empara legalment aquestes pràctiques.

Caldrà veure, per tant, si les decisions que es prenen en aquest àmbit aconseguen invertir una tendència d'escala mundial que representa per a molts analistes la pitjor crisi de drets humans des de la Segona Guerra Mundial, tant per l'abast i la profunditat dels fonaments que qüestiona com pel seu impacte a escala planetària.

10. La resolució 1820 sobre violència sexual com a arma de guerra

Al mes de juny, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1820 sobre violència sexual a proposta del Govern dels EUA. La resolució es va aprovar com a conseqüència de la creixent preocupació internacional per l'ús d'aquest tipus de violència com a arma de guerra en la pràctica totalitat dels conflictes armats oberts en l'actualitat, que en llocs com la RD Congo ha adquirit proporcions enormement preocupants. La resolució vol complementar i reforçar la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat, aprovada l'any 2000 també pel Consell de Seguretat, en la qual s'insta totes les parts en conflicte a garantir la protecció de les dones i les nenes enfront d'aquesta violència.

L'aprovació de la resolució 1820 suposa un reconeixement de la gravetat de l'impacte de la violència sexual en els conflictes armats i en els processos de rehabilitació postbèl·lica. El fet que aquest crim de guerra —així tipificat per la CPI—⁴ rebí aquest reconeixement internacional és de summa importància, ja que fins als anys noranta la seva existència tot just havia estat reconeguda i documentada, i molt menys castigada. Una dècada després de la incorporació d'aquesta qüestió en l'agenda internacional, després de les guerres dels Balcanes i el genocidi de Ruanda, cobra especial rellevància que els Governos i les Nacions Unides mateixes hagin decidit adoptar instruments concrets per a plantar cara a aquest crim, l'impacte del qual perdura en les víctimes i en la societat molt temps després de la fi de la violència armada. La resolució 1820 és l'única aprovada pel consell de Seguretat de l'ONU amb posterioritat a la 1325, que de manera monogràfica aborda i amplia algunes de les qüestions que es van plantejar en la resolució inicial. Aquest fet dóna idea de la centralitat de la qüestió de la violència sexual en l'impacte en termes de gènere que tenen els conflictes armats, i posa de manifest que la comunitat internacional ha reconegut la necessitat de disposar d'instruments que permetin donar una millor resposta internacional a aquest problema. L'existència d'aquests mecanismes permet al seu torn a les organitzacions de la societat civil disposar d'eines de pressió als seus Governos perquè amplïin i reforcin les polítiques de resposta i puguin exigir el compliment de compromisos.

No obstant això, hi ha alguns riscos que no han de ser obviats. Destacades activistes van posar de manifest que, darrere d'aquesta resolució, podria amagar-se la intenció de reduir el perfil polític de la qüestió, i de rebaixar els compromisos a què els Estats membres van arribar amb l'aprovació de la resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU. Algunes de les crítiques apunten que el text aprovat a proposta dels EUA suposa una marxa enrere sobre importants fites aconseguïdes, com el reconeixement de la violència sexual com a crim de guerra pels tribunals penals internacionals per

a Ruanda i l'ex-Iugoslàvia. En el text de la 1820 s'afirma que la violència sexual com a arma de guerra "pot" constituir un crim de guerra o contra la humanitat, la qual cosa rebaixa el reconeixement que aquests tribunals internacionals havien fet amb anterioritat. Un altre element criticat és que en la nova resolució únicament s'insta el personal de les Nacions Unides que reconegui quan es produeixen aquestes situacions i hi respongui, però no s'incorpora un enfocament preventiu en el desplegament de les missions de manteniment de la pau. La resolució assenyalava també que s'ha de convidar les dones a participar en les discussions encaminades a la resolució dels conflictes quan sigui possible, mentre que en la 1325 s'insta a la inclusió de les dones en totes les fases de la prevenció, resolució i reconstrucció, i també en la implementació dels acords de pau.

La resolució 1325 va suposar l'adopció d'un marc global que implica que el treball sobre la qüestió de les dones, la pau i la seguretat ha d'abordar en paral·lel totes les dimensions, i no pot treballar de manera fragmentada els diferents àmbits rellevants. En definitiva, es corre el risc que l'aprovació de la resolució representi un retrocés pel que fa a compromisos adquirits amb anterioritat pels Estats membres.

Per tant, el repte està en no desaprofitar l'oportunitat que la creació de qualsevol mecanisme internacional de defensa dels drets humans representa. La violència sexual ha de ser perseguida i castigada, tal com estableixen els mecanismes legals creats amb aquest objectiu, i la comunitat internacional ha d'assumir la seva responsabilitat, perquè la passivitat, quan no complicitat, deixin de tenir cabuda en l'agenda internacional quan es tracta de plantar cara a crims tan greus i nocius per a la població civil. L'existència d'un nou instrument internacional és sempre un pas endavant, perquè amplia la capacitat de resposta dels Governos. Malgrat les debilitats de la resolució 1820, la seva aprovació hauria de facilitar aquesta tasca de persecució, prevenció i atenció a les víctimes. En els últims anys s'han multiplicat les denúncies sobre aquest tipus de violència en innumerable conflictes armats. L'any 2009 hauria de marcar un punt d'inflexió amb l'adopció de mesures concretes per part dels Governos a l'empenta d'aquesta nova resolució que posa de manifest el treball per la pau requereix necessàriament instruments per a fer front a les desigualtats de gènere que originen i alimenten la violència armada.

L'aprovació de la resolució 1820 suposa un reconeixement de la gravetat de l'impacte de la violència sexual en els conflictes armats i en els processos de rehabilitació postbèl·lica

4. Vegeu al capítol 8 (Gènere) l'apartat "Violència sexual com a arma de guerra i violència contra les dones en contextos bèl·lics".